

AGNIESZKA WRZOCZALSKA

ZATRUDNIENIE I BEZROBOCIE
Kobiet wiejskich

STUDIA
I MONOGRAFIE

ISSN 0239 - 7102

ISBN 978-83-7658-365-5

135

WARSZAWA 2013

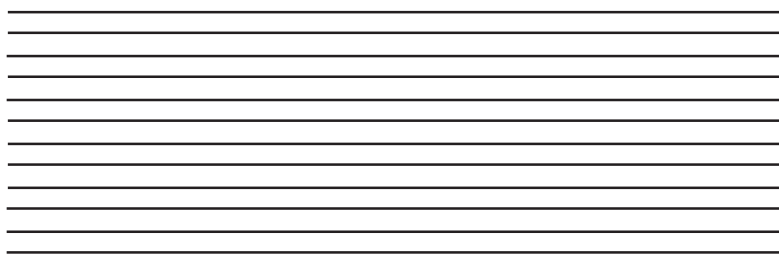
DR INŻ. AGNIESZKA WRZOCHALSKA

ZATRUDNIENIE I BEZROBOCIE Kobiet wiejskich

**STUDIA
I MONOGRAFIE**

ISSN 0239-7102
ISBN 978-83-7658-365-5

135
WARSZAWA 2013

Autorka publikacji jest pracownikiem naukowym
Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej
– Państwowego Instytutu Badawczego

Recenzenci:

dr hab. Janina Sawicka, prof. SGGW

dr hab. Maria Alina Sikorska, prof. IERiGŻ-PIB

Korekta:

Krzysztof Kossakowski

Maria Serwińska

Redakcja techniczna:

Krzysztof Kossakowski

Tadeusz Majewski

Wydanie II

Nakład: 100 egz.

Druk: Dział Wydawnictw IERiGŻ-PIB

00-002 Warszawa, ul. Świętokrzyska 20

tel.: 22 505 44 44

faks: 22 505 46 36

e-mail: dw@ierigz.waw.pl

<http://www.ierigz.waw.pl>

Spis treści

Wprowadzenie	5
Cel, zakres i metoda pracy	6
Podstawowe definicje i pojęcia dotyczące zatrudnienia i bezrobocia	7
Metody pomiaru zatrudnienia i bezrobocia	19
Mierniki związane z poziomem zatrudnienia i bezrobocia kobiet	22
Rozdział 1	
Problem zatrudnienia i bezrobocia kobiet w świetle literatury przedmiotu	
1.1. Czynniki historyczne	28
1.2. Zmiany w rolnictwie	39
1.3. Kobiety na wiejskim rynku pracy	45
Rozdział 2	
Rola i miejsce kobiet wiejskich w życiu wsi i w rodzinie	
2.1. Kobiety w strukturze demograficznej wsi	52
2.2. Stan cywilny kobiet, przyrost naturalny ludności, dzietność	55
2.3. Zdrowotność	61
2.4. Czynniki wpływające na poziom wykształcenia kobiet mieszkających na wsi	68
2.4.1. Poziom wykształcenia ludności wiejskiej	68
2.4.2. Edukacja w rodzinie.	69
2.4.3. Dostępność do placówek edukacyjnych	72
2.4.4. Placówki niepubliczne	73
2.5. Kobiety w gospodarstwie domowym	73
2.5.1. Liczba kobiet w gospodarstwach domowych na wsi w 1996 roku	76
2.5.2. Liczba kobiet w gospodarstwach domowych na wsi w 2002 roku	79
2.6. Ekonomiczne i społeczne uwarunkowania pracy kobiet na wsi	81
2.6.1. Główne źródła utrzymania ludności wiejskiej	81
2.6.2. Wybrane cechy rozwoju społecznego	87
2.6.3. Wyposażenie gospodarstw domowych w przedmioty trwałego użytkowania	90
2.6.4. Czas pracy kobiet w gospodarstwie rolnym	91
2.6.5. Trudności życia na wsi oraz pracy w gospodarstwie rolnym i domowym w opiniach ankietowanych kobiet	92
Rozdział 3	
Aktywność zawodowa kobiet wiejskich	
3.1. Aktywność zawodowa ludności na wsi w latach dziewięćdziesiątych	95
3.2. Zatrudnienie kobiet w rolnictwie.	98
3.2.1. Zatrudnienie w latach dziewięćdziesiątych XX wieku	98
3.2.2. Zatrudnienie kobiet w świetle danych Powszechnego Spisu Rolnego 2002	106
3.3. Pozarolnicze zatrudnienie kobiet w wiejskich rodzinach rolniczych	110
3.4. Zatrudnienie kobiet z rodzin bezrolnych	112
3.5. Wpływ wyróżnionych czynników na poziom zatrudnienia kobiet z rodzin rolniczych w latach dziewięćdziesiątych XX wieku	114
3.5.1. Wiek	114
3.5.2. Wykształcenie	116
3.5.3. Wielkość obszarowa gospodarstwa	121
3.6. Wybrane uwarunkowania aktywności ekonomicznej kobiet wiejskich w 2002 roku	126
3.6.1. Wiek	126
3.6.2. Wykształcenie	127

3.6.3.	Wielkość obszarowa gospodarstwa	129
3.6.4.	Przeznaczenie produkcji	131
3.6.5.	Zróźnicowania regionalne	132
3.7.	Czynniki wpływające na zatrudnienie i bezrobocie kobiet w bezrolnych rodzinach wiejskich	134
3.7.1.	Zależność poziomu zatrudnienia i bezrobocia od grupy ekonomicznej gospodarstw	134
3.7.2.	Zatrudnienie kobiet z rodzin bezrolnych w zależności od wieku	138
3.8.	Ubożenie mieszkańców wsi	141
Rozdział 4		
Przedsiębiorczość kobiet wiejskich		
4.1.	Czynniki wpływające na rozwój przedsiębiorczości na wsi.	143
4.1.1.	Uwarunkowania gospodarcze	143
4.1.2.	Ruchy migracyjne ludności	144
4.1.3.	Lokalne uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości	145
4.1.4.	Wskaźnik nożyc cen	146
4.1.5.	Przedsiębiorczość kobiet	146
4.2.	Gospodarstwa rolne prowadzone przez kobiety.	148
4.2.1.	Powszechność zjawiska	148
4.2.2.	Cechy gospodarstw kierowanych przez kobiety	151
4.2.3.	Produkcja towarowa w gospodarstwach kobiecych	152
4.3.	Poszukiwanie alternatywnych źródeł dochodu przez mieszkańców wsi	155
4.3.1.	Wybrane możliwości alternatywnych kierunków produkcji w gospodarstwach rolnych	156
4.3.2.	Rolnictwo ekologiczne	162
4.3.3.	Działalność handlowa i usługowa	163
4.4.	Agroturystyka	166
4.5.	Doświadczenia wybranych krajów europejskich	168
Rozdział 5		
Rola państwa i wybranych organizacji w ograniczaniu bezrobocia kobiet		
5.1.	Skutki bezrobocia	171
5.1.1.	Negatywne skutki bezrobocia	172
5.1.2.	Pozytywne skutki bezrobocia	173
5.2.	Przyczyny bezrobocia ankietowanych kobiet wiejskich	174
5.2.1.	Rodziny rolne	174
5.2.2.	Rodziny bezrolne	175
5.3.	Polityka państwa a problem zatrudnienia i bezrobocia	179
5.3.1.	Polityka pasywna	180
5.3.2.	Aktywna polityka państwa na rynku pracy	181
5.4.	Rola wybranych organizacji społecznych w łagodzeniu skutków bezrobocia i promowaniu przedsiębiorczości wiejskiej	183
5.4.1.	Organizacje pozarządowe działające na wsi	184
5.4.2.	Pomoc socjalna i wsparcie udzielane ankietowanym kobietom wiejskim	185
5.4.3.	Rola trzeciego sektora w społecznym rozwoju wsi	189
Podsumowanie i wnioski		193
Aneks		203
Literatura		225
Streszczenie		238
Sumary (tł. J. Gozdera)		239